

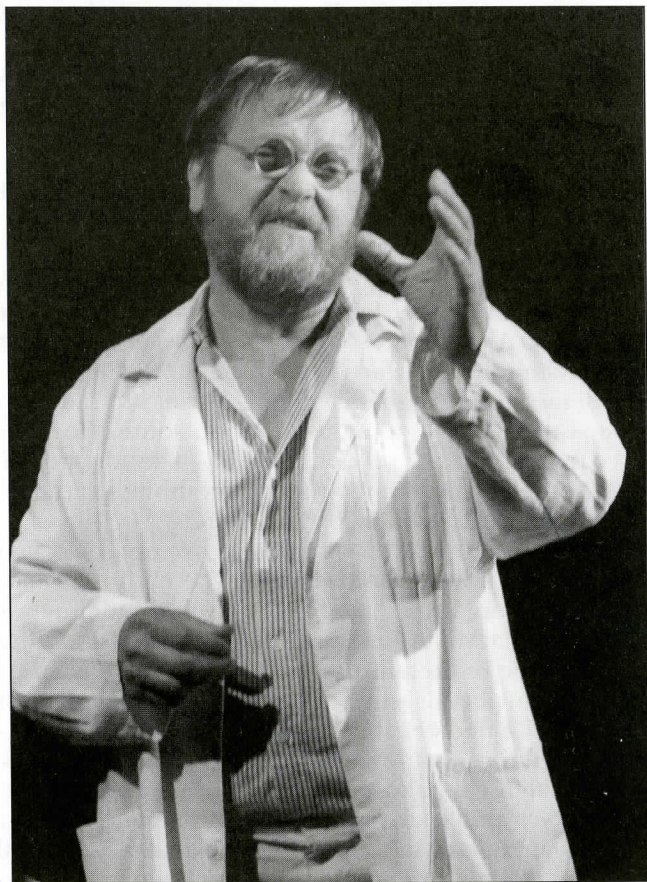
PRAHA, ČERVEN 2009

DOCUMENTA

■ ČAPKIANA XLV. ■

PŘÍLOHA KE ZPRÁVÁM SPOLEČNOSTI BRATŘÍ ČAPKŮ V PRAZE

ČAPKOVÉ NA VRCHOLNÝCH PŘEHLÍDKÁCH ČESKÝCH DIVADELNÍCH AMATÉRŮ

Karel Čapek: Bílá nemoc / Dušan Zakopal jako Galén / Přerov 1996

POHÁREK SČDO

Jak vlastně popsat „vznik“ Pohárku?

To bylo tak. V polovině roku 1970 jsem byl za vystupování na veřejnosti a ve sdělovacích prostředcích v době politického uvolnění koncem roku 1967 a za „pražského jara“ propuštěn z Krajského kulturního střediska v Hradci Králové se zákazem profesionální kulturní činnosti. Po půl roce bez práce se mi podařilo polotajně se uchytit jako učitel na zkrácený úvazek na literárně dramatickém oddělení lidové školy umění v Pardubicích Polabinách.

Nikdy jsem netoužil po tom stát se učitelem. Ale když už se tak stalo a škola mi poskytla azyl, shromáždil jsem kolem sebe skupinku dětí nadšených možností zahrát si divadlo, a mladých lidí, které zaujalo jak divadlo, tak umělecký přednes. Vzniklo Studio uměleckého přednesu a Divadélko v Cihelně.

Jenže po počátečním nadšení, že můžeme hrát, přišla otázka co hrát. Divadelních her pro mladé a nezkušené soubory moc nebylo a pustit se do klasiky s „herci“, kteří mají minimum zkušeností bylo v podstatě nemožné. A přece bychom si i my chtěli zahrát!

Jako mladý začínající pedagog jsem přišel s nápadem: celého Romea a Julii hrát asi nejsme schopní, ale možná, že bychom si mohli troufnout aspoň na úryvky.

Začít studovat monology nebo dialogy ze slavných a zajímavých dramát bylo pro nás docela potěšením. Jenže divadlo má smysl pouze tehdy, když se hraje pro diváky. Ale pozvěte publikum na večer úryvků, když divák chce vidět především divadelní hru v jejím celku. Řekli jsme si, že ty naše úryvky předvedeme alespoň sobě navzájem. Aby nás to řádně motivovalo, vymysleli jsme si navíc, že budeme mezi sebou soutěžit o přízeň u toho mála diváků, co na naše pozvání přijdou. Na velkých divadelních přehlídkách se často soutěží o nějaký pohár; my jsme teprve mladí začátečníci, proto nám bude stačit pohárek. A soutěž byla na světě!

Zbývalo najít pořadatele, kterým musela být nějaká organizace, jež působila v oblasti tak zvané zájmové umělecké činnosti. Naštěstí nebyl problém ji najít. Tou organizací byl Svaz českých divadelních ochotníků. Jeho tehdejší předseda Milan Kyška se rozhodl přijet se podívat na naše snažení. Požádali jsme ředitele Kulturního domu v Holicích o zapůjčení divadelních kluboven, pozvali jsme pár přátel a rodinných příslušníků (také spřátelení ochotníci z nedalekého Heřmanova Městce přijeli) – a byl tu POHÁREK. (Pamatuji se, jak jsem ve výprodejovém obchodě kupoval za pár haléřů sadu skleniček jako odměnu za účast a několik jen o málo dražších keramických pohárků, které se staly odměnami pro oceněné.)

Že se to líbilo účinkujícím, to se dalo předpokládat. Že se to líbilo publiku – v tom mohl hrát roli sentiment. Ale ono se to líbilo i předsedovi Svazu – ten v tom zahlédl šanci nejen pro mladé začátečníky, ale i pro případné

adepty studia na DAMU – ti si stejně musí ke zkouškám připravovat nějaký ten monolog. Takže, když z jeho úst zaznělo něco v tom smyslu, jako že to neděláme špatně a jen tak dál, a když heřmanoměstečtí prohlásili, že by se docela rádi připojili a když nabídli pořadatelům střechu nad hlavou, bylo rozhodnuto.

Z okresního kola se stalo kolo oblastní, v následujícím roce se přidali další a měli jsme tu krajské kolo nové soutěže, zvané „POHÁREK SČDO”.

Jako čapkofila mne těší, že si interpreti v této oblíbené každoroční soutěži stále nacházejí cestu i k tvorbě bratří Čapků, která je pro mnohé z nich těžká i krásná zároveň.

Miloslav Kučera

K POHÁRKU

„V divadelním představení, které se v čase a prostoru jeviště před námi odehrává, nastává okamžik, kdy herce opouštějí partneři, kdy ztrácejí význam kulisy, které mu znamenaly les, světlici či královské hradby, nastává okamžik, kdy si herec vystačí sám. Slovník literární teorie nám vysvětluje, že začíná promluva osamělého herce, jediného na celé scéně, a sdělí nám, že tato osamělá promluva je monolog. A monolog je ve hře proto, aby vyložil předchozí události příběhu nebo objasnil souvislosti s vývojem dalších událostí, že může také zveřejňovat intimní city postavy nebo názory autorovy, ba, že často reflexí reaguje na průběh děje a koncentruje síly postavy k rozhodnutí a dalšímu jednání. (...) A tak se monolog nezvratnou logikou dialektického působení mezi hledištěm a jevištěm stává dialogem; tak se demonstrování jiného nebo jiných stává demonstrací sebe sama; tak se formulování problému pro sebe stává formulováním, ano už i počátkem řešení také pro druhé. Monologická promluva je malou příležitostí k tomuto velkému úkolu.”

Tak jsem to otiskl ve sborníku, věnovaném práci na monologu a dialogu v amatérských jevištních aktivitách, který jsme spolu s Miloslavem Kučerou věnovali přehlídkám, resp. soutěžím „POHÁREK SČDO” a „CYRANŮV KORD”.

Vzpomínám z té doby dodnes na řadu výkonů, mezi kterými byly portréty postav (Shawova Svatá Jana nebo Moliérův Harpagón), vzpomínkové vyprávění o Emě Destiniové (Commedia finita V. Hradské) či řečnické vystoupení před veřejností (totiž publikem) O škodlivosti tabáku (A. P. Čechova). A vybavují se mi také jména některých interpretů – Jarky Mikešové, Jiřího Hlávky, Miroslava Rady, Ludmily Čápkové, Dušana Zakopala, Karly Klimtové, Miroslava Kučaby, Marie Živné a dalších častých účastníků vrcholné přehlídky.

Mezi tou pestrou nabídkou se objevovaly další předlohy z pera Karla nebo Karla i Josefa Čapků: Adam (z Adama Stvořitele), tulák (Ze života hmyzu), Alquist (z R.U.R.), Emilia Marty (z Věci Makropulos), ale i Goneril (ze stejnojmenného apokryfu). A ti všichni ještě nebyli všichni.

Právě postavám z dílny čapkovské jsme věnovali tato DOCUMENTA, abychom pro Společnost zachytili jejich odraz v amatérské jevištní tvorbě. V podobě a v rozsahu, jak se nám je podařilo vybrat z dokumentace národních přehlídek soutěžních vystoupení. Hlavním podkladem nám byl zmíněný sborník, který doplnili laskavě přátelé Andělín Vylíčil (za roky národní přehlídky v Přerově) a Tomáš Hradil (za léta olomoucká a velkobystřická).

Opona se otevírá pro přehlídku čapkovských postav jevištních, ba i knižních na amatérských prknech ...

Jiří Hraše

POHÁREK SČDO – VÝVOJ

Ročník

1972	Holice v Čechách	okresní kolo
1974–1977	Heřmanův Městec	oblastní kolo
1978	Hlinsko v Čechách	krajské kolo
1979–1988	Hlinsko v Čechách	národní kolo
1989–1998	Přerov	národní kolo
1999	Olomouc	národní kolo
2003–2008	Velká Bystřice	národní kolo

Dášeňka Karla Čapka v podání Jarky Mikešové / Hlinsko 1978

CYRANŮV KORD

Soutěž hereckých monologů – probíhal v letech 1969–1989. 1.–8. ročník ve Vysokém nad Jizerou, 9.–21. ročník v Lomnici nad Popelkou. Vyhlášován byl Okresním kulturním střediskem v Semilech. KORD měl štěstí na porotce s opravdovým zájmem o soutěžní disciplínu. Legenda traduje, že se prvního ročníku účastnil v sále vyhlášený mistr slavných monologů Eduard Kohout, ale doklad o tom se nezachoval.

Na rozdíl od POHÁRKU SČDO (soutěže nejen monologů, ale i dialogů) se v KORDU soutěžilo dvěma monologickými výkony. Na XVI. ročníku CK (1985) řekla členka poroty prof. Daniela Musilová: „Cyranův kord není soutěž výběrová, kdo se přihlásí, soutěží, Proto jsou tu takové rozdíly v úrovni jednotlivých účastníků. Vedle „staré školy“ se tu objevují i znaky nového přístupu k hereckým monologům. Jeden z nejzajímavějších momentů tohoto setkání vidím osobně v tom, že amatérští herci mají možnost srovnání, mohou si vyměnit zkušenosti, jednak mezi sebou, jednak získat nové poznatky na odborných seminářích a besedách.”

Jiří Hraše

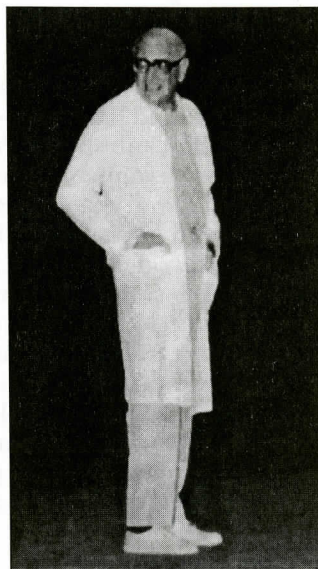

Porota CYRANOVA KORDU: zleva Miroslav Táborský, Jiří Hraše, Daniela Musilová

POHÁREK SČDO – REPERTOÁR

Přerov

- 1989 K. Čapek Bílá nemoc – Dr. Galén
Čapkové Lásky hra osudná – Prolog
K. Čapek Věc Makropulos – Emilia Marty
- 1990 K. Čapek Jak vzniká divadelní hra
K. Čapek Zmizení herce Bendy
- 1991 K. Čapek Náš versus druhý
- 1993 K. Čapek Apokryf O pěti chlebích – Pekař
- 1995 K. Čapek Bílá nemoc – Dr. Galén
K. Čapek Apokryf Goneril
K. Čapek Věc Makropulos – Emilia Marty
- 1996 K. Čapek Bílá nemoc – Dr. Galén
- 1998 K. Čapek – Miroslav Kučaba –
Variace na Věc Makropulos
K. Čapek Apokryf O deseti spravedlivých

*Karel Čapek: Bílá nemoc /
Bedřich Čapek / Přerov 1989*

Olomouc

- 1999 K. Čapek Apokryf O pěti chlebích – Pekařka
K. Čapek Apokryf – Kaifáš
K. Čapek Telegram
K. Čapek Apokryf – Goneril

Velká Bystřice

- 2003 K. Čapek Apokryf – Goneril
- 2004 K. Čapek Apokryf O pěti chlebích – Pekař
K. Čapek Apokryf Marta a Maria
Čapkové Ze života hmyzu – Cvrček, Cvrčková
- 2007 Čapkové Ze života hmyzu – Cvrčková
- 2008 K. Čapek Apokryf – Goneril

Karel Čapek Apokryfy / Veronika Rubášová jako Goneril / Velká Bystřice 2008 ➤

VYSOKÉ NAD JIZEROU

Jednou z bolestí ochotnického divadla byla skutečnost, že venkovské soubory, které pracovaly v podstatně odlišných, zpravidla obtížnějších podmínkách než kolektivy městské, neměly prakticky možnost projít okresními a krajskými koly soutěží na vrcholnou přehlídku, Jiráskův Hronov. Proto jedním z významných úspěchů Svazu českých divadelních ochotníků, který vznikl v srpnu 1968, bylo vytvoření soutěže (tehdy vesnických a zemědělských), nyní venkovských souborů, která měla vlastní národní přehlídku. Ta se uskutečnila poprvé v roce 1970 v Žebráku, v místě s více než sto letým souborem. Soutěž vzbudila hned v prvním roce veliký zájem. Ukázalo se však, že středočeské městečko není pro tak náročnou akci plně vyhovující. A východočeské Vysoké nad Jizerou, kde působil vůbec nejstarší český soubor (Krakonoš), nabídlo pro přehlídku podmínky téměř ideální. A tak už druhý ročník akce, která vznikla především díky dobrým vztahům mezi ústředím Svazu českých divadelních ochotníků (v čele stál Milan Kyška) a tehdejším Svazem družstevních rolníků (s tajemnicí Libuší Erbovou), se konal ve Vysokém. Byla tak založena tradice trvající dodnes. Obětaví vysočtí „herci z libosti“ vytvářejí pro účastníky opravdu příjemné, přátelské ovzduší. Vysoké nad Jizerou je svým významem srovnatelné s Jiráskovým Hronovem. Přehlídka nyní nese název „Krakonošův divadelní podzim“, v roce 2008 to byl již XXXIX. ročník. Také na této přehlídce se objevují čapkovské tituly a v posledních ročnících i vítězové soutěže „Pohárek SCDO“.

1989	K. Čapek	Jak se dělá divadlo DS D3 Karlovy Vary
1993	K. Čapek	Loupežník DS TYL Rakovník
1994	J. Čapek	Povídání o pejskovi a kočičce Divadlo DUHA Polná

*Karel Čapek: Jak se dělá divadlo /
Divadelní studio D3 Karlovy Vary
Vysoké nad Jizerou 1989*

ŠTRAMBERK 89

Národní přehlídka z tvorby bratří Čapků

Svaz českých divadelních ochotníků, organizace založená v roce 1968, podporovala činnost amatérských souborů jak v Čechách, tak na Moravě a ve Slezsku. Při hledání uplatnění desítek, ba stovek ochotnických souborů se svazové orgány dostávaly do kontaktu také s místy, kde se projevovala zvýšená pozornost a podpora ochotníků. Jedním z míst s dlouhodobou divadelní tradicí byl severomoravský Štramberk, který každoročně hostil amatérské soubory – hlavně zásluhou ochotnického režiséra (člena SČDO) Bohumila Matuly a díky podpoře odborové organizace závodu 18 Vítkovických železáren, v jejímž čele stála Olga Rohelová, žena s mimořádným zájmem o kulturu. Bylo jasné, že dříve nebo později dojde ke spolupráci, která bude prospěšná pro obě strany. A tak se Štramberk stal místem oborových přehlídek: v roce 1987 divadla autorského, v roce 1988 divadla hudebního a v roce 1989, kdy se přihlásil třetí partner, Společnost bratří Čapků, to byla přehlídka z tvorby bratří Čapků. Protože se na přípravě výrazně podíleli představitelé SBČ – Vlastimil Fišar a Josef Protiva – uvádíme celý program.

Program:

21. 9. 89	K. Čapek:	Loupežník	Divadlo OKD Praha 4 – Braník
22. 9.	K. Čapek	Povídky z kapes	DS KASS Děčín
23. 9.	K. Čapek	MATKA – monolog	Ludmila Čápková
		Zmizení herce Bendy	Tomáš Dosedla
		Jak se dělá divadlo	DS D3 Karlovy Vary
24. 9.	SEMINÁŘ	KAREL ČAPEK – DRAMATIK	

SEMINÁŘ KAREL ČAPEK – DRAMATIK Seminář vedl za Společnost bratří Čapků Josef Protiva (vpravo), za SČDO Milan Kyška

Scénický mix

KOŘISTNÍČCI

Při divadelním souboru Jiráskova divadla v Hronově vznikla v roce 1995 seniorská skupina.

Její druhou premiérou, uvedenou v roce 1997 také na přehlídce 67. Jiráskova Hronova byla pozoruhodná kombinace z textů dvou předloh: Ze života hmyzu bratří Čapků (druhý obraz) a Karafiátových Broučků. Hmyzí svět sjednocoval dějiště a „stavěl do protikladu hodné a zbožné broučky Karafiátovy s drsnými a nemilosrdnými broučky ze hry bratří Čapků”. Insce-nace připravená režisérem Miroslavem Houškem s hudbou Jaroslava Maiera na scéně Ladislava Jančíka měla premiéru 22. 3. 1997 v Hronově a po té šestnáct repríz. Z toho pět repríz na domácím jevišti, v dalších místech České republiky tři, na Slovensku, v Polsku a v Anglii po jedné a v Německu čtyři.

Po představení 19. 4. 1997 v Tübingen psaly noviny o uměleckém vrcholu amatérského festivalu a po derniéře 3. 10. 2002 v Nürtingen psal festivalový zpravodaj o představení pod titulkem „Ovace českým květům”.

*Chrobáci z KOŘISTNÍČKŮ
seniorské skupiny divadelního souboru Jiráskova divadla v Hronově*

Uvedené přehledy je možné a vhodné doplnit ještě o akci, která sice nebyla vrcholnou přehlídkou v technickém slova smyslu, ale představila 28. dubna 1996 účastníkům, členům Společnosti bratří Čapků, v Památníku národního písemnictví v Praze přední ochotníky z Čech a Moravy ve vystoupeních, s nimiž se uplatnili na přehlídkách. Pořad

s názvem **Předchůdci nových časů** připravili členové Společnosti Hraše, Kučera a Kyška. Ti „angažovali“ pro tento pořad Ludmilu Čápkovou z Kroměříže s monologem Matky a pražského Miroslava Radu jako Pekaře z apokryfu O pěti chleběch. Členové souboru z Němčic nad Hanou Jarek Kyselák jako Tlustý pradědeček a Pavla Kouřilová u klavíru uvedli úryvek z opery pro děti Dobře to dopadlo aneb Tlustý pradědeček (text Josef Čapek, hudba Jaroslav Křička). Jaroslava Mikešová z pražského Máje přednesla půvabně vyprávění pro pejska Dášeňku Karla Čapka. A doktor Galén z Bílé nemoci výzvou k novinářům v podání ostravského Dušana Zakopala pořad uzavřel.

Čapkové – Karel i Josef nabízejí ve své tvorbě nepřeborné množství textů vhodných pro divadelní amatéry vyspělé i začínající. **MK**

**Tato DOCUMENTA vyšla za laskavé finanční pomoci člena SBC
MgA. Miloslava Kučery.**

DOCUMENTA ČAPKIANA XLV., červen 2009

Vyšlo jako příloha Zpráv Společnosti bratří Čapků v Praze

Pro DOCUMENTA ČAPKIANA XLV připravili

MgA. Jiří Hraše,

MgA. Miloslav Kučera,

JUDr. Milan Kyška.

Tisk: TEMPO PRESS, Chmelová 2893, 106 00 Praha 10